

Arbetslivskommissionen för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen, lägesbild 2018–2019

Arbetslivskommissionen för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen har utarbetat en lägesbild över kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande inom sitt område. Till arbetslivskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom den egna branschen (Statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För detta uppdrag har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppgifter om uppföljning, bedömning och respons, bland annat utbildningsförvaltningens statistik- och styrningstjänster och i den nationella informationsresursen KOSKI.

Uppgifterna om utförda studieprestationer 2018 gjordes tillgängliga för kommissionerna våren 2019. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna har gjort i KOSKI-informationen efter denna tidpunkt visas inte i denna lägesbild. Detta gäller även statistiken över mängden utförda studieprestationer år 2019 som tagits fram ur informationsresursen KOSKI i början av 2020. De granskade prestationsmängderna publiceras senare i utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen.fi.

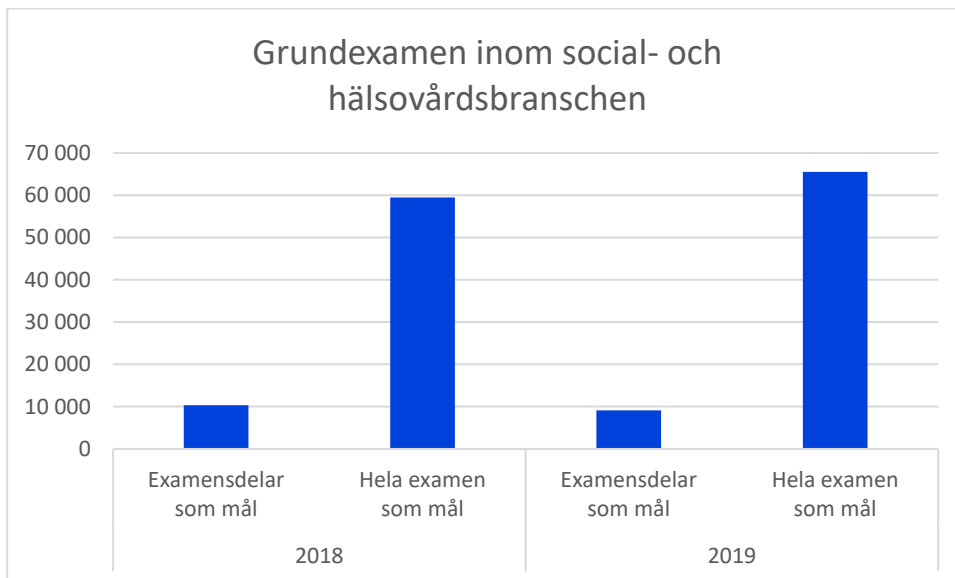
De uppgifter som har utnyttjats i lägesbilden har plockats direkt från informationsresursen KOSKI i den form som läroanstalterna har uppgett dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Till exempel på grund av tekniska orsaker har alla uppgifter som antecknats i läroanstalternas egna studiehanteringssystem inte överförts korrekt till KOSKI. Dessa uppgifter statistikförs under punkterna "inga uppgifter"/"har inte meddelats".

Även kommissionernas besöksrapporter, begäran om rättelse och utlåtanden har använts som källmaterial.

Antal avlagda examina och examensdelar

Examen- och examensdelsprestationer	2018		2019	
	hela examen	examensdelar	hela examen	examensdelar
Grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen	10 349	59 487	9 093	65 500
Kompetensområdet för kundbetjäning och informationshantering	62		43	
Kompetensområdet för akutvård	268		209	
Kompetensområdet för vård och rehabilitering av äldre	3		278	
Kompetensområdet för fotvård	23		21	
Kompetensområdet för rehabilitering	664		398	
Kompetensområdet för vård och fostran av barn och unga	2 228		1 857	
Kompetensområdet för pedagogisk verksamhet och vård av barn och unga	6		367	
Kompetensområdet för mentalhälsoarbete och missbrukarvård	1 150		1 082	
Kompetensområdet för akutvård på grundnivå	120		190	
Kompetensområdet för sjukvård och omsorg	3 392		2 955	
Kompetensområdet för munhälsovård	283		201	
Kompetensområdet för munhälsovård			54	
Kompetensområdet för handikappomsorg	674		601	
Kompetensområdet för äldreomsorg	1 262		888	
Tomma	243		81	

I tabellerna har examensgrunderna (OPH-2629-2017) och (79/011/2014) beaktats

* Uppgifterna hämtade 25.2.2019 (för 2018) och 15.1.2020 (för 2019) och uppgifterna har inte uppdaterats efter detta. Prestationerna för examensdelarna omfattar inte examensdelar som uppgetts vara lokala.

Diskussion

Antalet prestationer för examina och examensdelar, utveckling Marginellt avlagda examina eller kompetensområden

Befolkningens åldersstruktur påverkar antalet prestationer inom kompetensområdena: antalet barn och unga minskar, vilket leder till färre sökande i den gemensamma ansökan.

Förändringarna i arbetslivet har lett till att det behövs ny slags kompetens på arbetsplatserna. Därför avlägger även redan utexaminerade olika examensdelar/kompetensområden.

På grund av strukturomvandlingen i arbetslivet har arbetsplatserna inom vissa branscher minskat/upphört och den vuxna befolkningen har behov av omskolning.

Vårdbranschen har en betydande brist på kompetenta arbetstagare.

Jämförelsen försvåras av att examensgrunderna ändrades den 1 augusti 2018. Namnen på kompetensområdena/examensdelarna och deras innehåll har delvis ändrats. Det är nästan omöjligt att jämföra olika examina delvis.

Antalet marginellt avlagda examensdelar återspeglar inte verkligheten, eftersom examensgrunderna ändrats. Till exempel hade kompetensområdet för vård och rehabilitering av äldre 3 prestationer 2018 och 278 prestationer 2019.

Intresset för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen har dock minskat. Medierna har skapat en negativ bild av social- och hälsovårdsbranschen. Arbetet är tungt och krävande och lönen är dålig.

Inom äldreomsorgen börjar utbildningen av personer med invandrabakgrund synas i branschen, inledningsvis genom delvis avlagda examina.

År 2018 (31.12.2018) var 5,2 procent av Finlands befolkning svenskspråkig (86,8 procent på Åland). År 2018 avlades 2,71 procent av alla grundamina inom social- och hälsovårdsbranschen på svenska. Andelen personer med ett främmande språk som modersmål har ökat med 7,1 procent (modersmål annat än finska, svenska, samiska). I framtiden måste man kunna svara på behoven inom utbildning och tjänster enligt lagstiftningen om social- och hälsovårdstjänster.

Förändringen i daghemmens personalstruktur 2030 kommer att minska valet av kompetensområdet för vård och fostran av barn och unga.

Anordnande av examina

Diskussion

Ändringar i antalet anordnartillstånd

Fördelningen av examens-/examensdelsprestationer mellan utbildningsanordnarna Geografisk och språklig täckning vid anordnande av examina

Det finns sammanlagt 48 anordnartillstånd, alla utbildningsanordnare har varit aktiva under den aktuella jämförelseperioden.*

Antalet anordnartillstånd har minskat med ett sedan 2018. Detta beror på att utbildningsanordnare har gått samman.

Största delen av examina avläggs i Helsingfors- och Tammerforsregionerna. Examina avläggs också på västkusten och i viss mån i norra Finland. Minst examina avläggs i östra Finland.

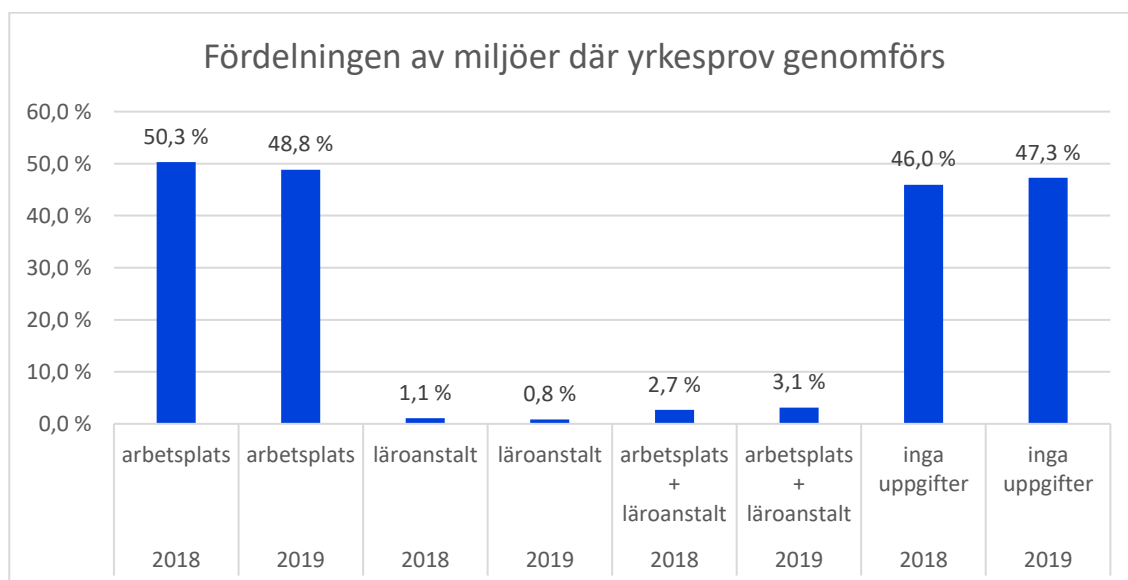
Den största delen av examina anordnas söder om axeln Uleåborg-Joensuu. Norra Finland har endast sex utbildningsanordnare.

Språklig fördelning: på sameområdet finns två utbildningsanordnare. Svenskspråkig utbildning ordnas vid fyra läroanstalter, i det svenskspråkiga kust-Österbotten, i huvudstadsregionen och i Pargas.

År 2019 avlades 35 examina på engelska (0,38 procent).

** aktiviteten bestäms utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten registrerat examens- eller examensdelsprestationer i den KOSKI-data från 2018 eller 2019 som tillställts kommissionen. Uppgifterna är hämtade 25.2.2019 (för 2018) och 15.1.2020 (för 2019) och uppgifterna har inte uppdaterats efter detta.*

Kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

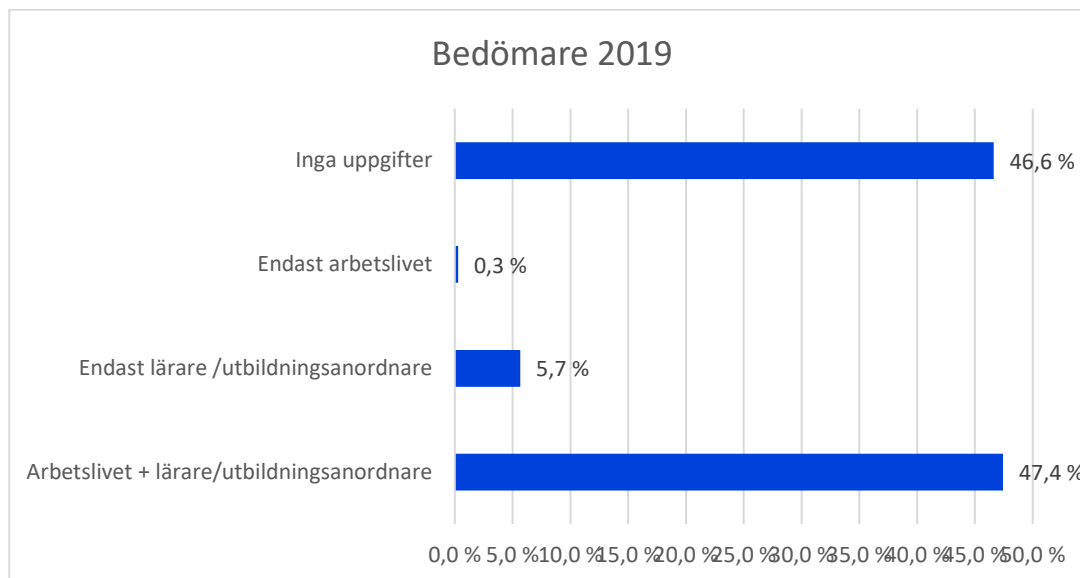

Diskussion

Yrkesproven för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen genomfördes till 50,3 procent på arbetsplatser och till 2,7 procent vid läroanstalter. Andelen yrkesprov som endast genomfördes vid läroanstalten var en procent.

I 46 procent av fallen har det inte meddelats var yrkesprovet genomförts. Inom grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen har man dock av tradition genomfört yrkesproven i genuina arbetslivsmiljöer.

Till exempel Att främja välbefinnande och funktionsförmåga har till 71 procent genomförts på arbetsplatser, 21 procent har inte meddelats och 7,3 procent på arbetsplats och vid läroanstalten. 0,7 procent har avlagts vid läroanstalten.

Diskussion

I studeranderesponsen inom yrkesutbildning var medeltalet för den individuella kompetensutvecklingsplanen PUK 4,1 (lägst 3,7 och högst 4,4).

Medeltalet för yrkesprovet i studeranderesponsen inom yrkesutbildning var i slutenkäten 4,6 och medeltalet för PUK uppgick till 3,9.

**granskningsperioden för studeranderespons är 7/2018–9/2019. Bedömningsskala 1–5, där (5) helt av samma åsikt, (4) nästan helt av samma åsikt, (3) delvis av samma och delvis av annan åsikt, (2) nästan helt av annan åsikt, (1) helt av annan åsikt.*

Genomförande av tvåpartsbedömning av kunnande

Andelen inga uppgifter i statistiken är så pass stor att man genom att dra slutsatser kan komma fram till fel resultat. Utifrån intervjuer i samband med besöken kan man dock konstatera att tvåpartsbedömningen genomförs väl.

Arbetslivskommissionen för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen gjorde en enkät riktad till utbildningsanordnarna om ordnandet av yrkesprov. Enligt denna enkät besöks yrkesprovsmiljön i stort sett alltid av en lärare innan yrkesprovet avläggs (n = 29).

Motiveringar för ordnande av yrkesprov vid läroanstalter

Endast yrkesprovet i Att främja funktionsförmågan med välfärdsteknologi ordnades, för att yrkesprovet ska bli tillräckligt omfattande, vid läroanstalterna. Utbildningsanordnarna har haft tillgång till den senaste teknologin.

Rättelser av bedömning

Kommissionen har fått 12 begäran om rättelse av bedömning.

I flera begäran om rättelse av bedömning verkar det som om den studerande inte har förstått bedömningsgrunderna och att den studerande blivit bristfälligt insatt i dem. Anteckningarna och dokumenteringarna om bedömningen har varit bristfälliga och motiveringarna till vitsorden delvis oklara. Ett yrkesprov borde enligt kommissionen ha avbrutits på grund av patientsäkerheten.

Planer för bedömning av kunnande

Under besöken har kommissionen konstaterat att planerna är på en allmän nivå och inte examensspecifika. I viss mån finns det fortfarande "gammal" terminologi och liknande i genomförandeplanerna.

Arbetslivskommissionen har fått fem begäran om utlåtande om planer för bedömning av kunnande. I ett fall har kommissionen gett sitt bifall i utlåtandet.

Genomförandet av den personliga tillämpningen i praktiken

Utifrån besöken har arbetslivskommissionen observerat att de studerande är nöjda med hur PUK utarbetas och genomförs.

God praxis

Användningen av Wilma har utnyttjats, arbetsplatshandledaren kan själv registrera och se den studerandes PUK till den del som gäller den studerandes aktuella studier på arbetsplatsen/yrkesprov.

Bland annat används Vastuuta ottamalla opit (den så kallade VOO-modellen) eller att studierna och yrkesproven genomförs på arbetsplatsen.

Utvecklingsområden i utbildningsanordnarnas verksamhet

Planerna för bedömning av kunnande borde vara mera beskrivande och konkreta för den aktuella examen, så att de verkligen fungerar som bland annat lärarens verktyg.

Inom vissa regioner är samarbetet med arbetslivet bristfälligt.

Arbetsplatshandledarna är inte alltid medvetna om den studerandes mål och avtal innan utbildningen och yrkesproven på arbetsplatsen. Detta är helt klart ett utvecklingsområde som utbildningsanordnaren ska fästa särskild uppmärksamhet vid.

Det krävs också extra satsningar på att göra de studerande förtrogna med bedömningskriterierna och kraven på yrkesskicklighet. Man ska särskilt se till att den studerande förstår vad hen ska kunna och hur man mäter kunnandet.

Hur väl fungerar examensgrunderna

Diskussion

Examensgrundernas arbetslivsmotsvarighet

Genomförande av valfrihet vid avläggande av examina

Behov av ytterligare anvisningar i fråga om kraven på yrkesskicklighet i examensdelarna eller sätten att påvisa yrkesskickligheten

Erfarenheter av hur de nya examensgrunderna fungerar

Arbetslivskommissionen för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen gjorde sex besök under 2018–2019. Syftet med besöken har varit att bekanta sig med kvaliteten på anordnandet av yrkesprov samt att utreda god praxis. Dessutom har man besökt nya utbildningsanordnare för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen (utbildningsanordnare som inte tidigare har ordnat fristående examina) och de utbildningsanordnare vars studerande har beslut om krävande särskilt stöd.

Arbetslivskommissionen för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen har fått tolv begäran om rättelse av bedömningen för behandling. I sex fall av begäran om rättelse av bedömningen har arbetslivskommissionen begärt en ny bedömning och i en situation även att bedömaren byts. Sex bedömningar där tvåpartsbedömningen genomförts har förblivit i kraft. Den vanligaste orsaken till begäran om rättelse av bedömningen har varit den studerandes missnöje med vitsordet och motiveringarna till det. Arbetslivskommissionen har uppmanat utbildningsanordnarna att i de nya bedömningarna anteckna kunnandet som konkreta handlingar, så att det tydligt framgår på vilken nivå den studerande har påvisat sitt kunnande. Dessutom har kommissionen bett att

man fäster uppmärksamhet vid att den studerande förstår grunderna för vitsordet för att utifrån detta kunna utveckla sin egen verksamhet.

Examensgrunderna motsvarar i regel arbetslivets behov väl. Det finns vissa utmaningar. Ibland är det utmanande att påvisa den studerandes kunnande i arbetslivets verksamhetsmiljö, till exempel att påvisa kunnande i företagande. Lagarna och förordningarna är så teoretiska att det vore bra om de studerandes kunnande i dem hade visats redan före inläringen i arbetet och yrkesprovet.

För att förstå helheterna är det också viktigt att kunna vårdarbetets teori, läkemedelsbehandlingens teori och vårdarbetets etik. Nivån på dessa kunskaper är svag hos vissa studerande och det är för svårt för vissa att lära sig dessa kunskaper i arbetslivet. De studerandes olika nivåer innebär sina egna utmaningar för arbetslivet, i synnerhet variationer i attityder och motivation. I examensgrunderna bör man fästa större uppmärksamhet vid arbetslivs-, kommunikations- och interaktionsfärdigheter. Uppmärksamhet ska också fästas vid tillräckliga språkkunskaper. För en del av de studerande är språkkunskaperna för bristfälliga för att de ska klara sig i arbetslivet.

Inom äldreomsorgen är att stärka kompetensen inom vård i livets slutskede ett särskilt arbetslivsorienterat behov.

Av kompetensområdena avläggs kompetensområdet för sjukvård och omsorg oftast. Näst mest avläggs kompetensområdet för vård och fostran av barn och unga och på tredje plats kommer kompetensområdet för äldreomsorg. När man ser på alla avlagda examensdelar hör dessa tre examensdelar också till de tio mest avlagda examensdelarna i hela landet.

Av alla examensdelar avlägger de studerande mest examensdelar bland de valbara examensdelarna för grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen. Det verkar alltså som om den egna examen erbjuder stor valfrihet. De oftast avlagda valbara examensdelarna är Förberedelse för arbetsplatshandledaruppgifter och Planering av företagsverksamhet.

Under besöken har bedömare från arbetslivet gett respons om att kraven på yrkesskicklighet är svåra att förstå och att det vore bra att förtydliga och förenkla dem. Nu är beskrivningarna inte "på arbetslivets språk". Bedömare från arbetslivet önskar mera uppdaterande utbildning i bedömningskompetens. De upplever att kompetensen inte alltid är aktuell och följer de nya examensgrunderna.

En utbildningsanordnare lyfte fram ett missförhållande inom examen där Kompetensområdet för munhälsovård skiljer sig från andra kompetensområden.

Dessutom ger en utbildningsanordnare respons om innehållet i kompetensområdet för fostran och vård av barn och unga. Enligt en företrädare för en utbildningsanordnare finns det många innehåll i examensdelen som utgör en del av specialsjukvården och som det inte går att ordna yrkesprovsmiljöer för. Den studerande blir då tvungen att påvisa sitt kunnande skriftligen och inte i genuina uppgifter i arbetslivet.

Det finns överlappande krav på yrkesskicklighet i examensdelarna.

Examensgrunderna har fungerat bra och ger omfattande kompetens för arbetsuppgifter inom social- och hälsovården.

Examensgrunderna är till största delen fungerande. De största utmaningarna orsakas kanske av studerande med bristande språkkunskaper eller bristfälliga arbetslivserfarenheter.